

Els llibres no eren tan importants

L'historiador tonenc Xavier Camprubí investiga la rellevància de les butlletes, beceroles i altres 'menuderies' en la modernització de la societat catalana a través de la impremta

Tona

Jordi Vilarrodà

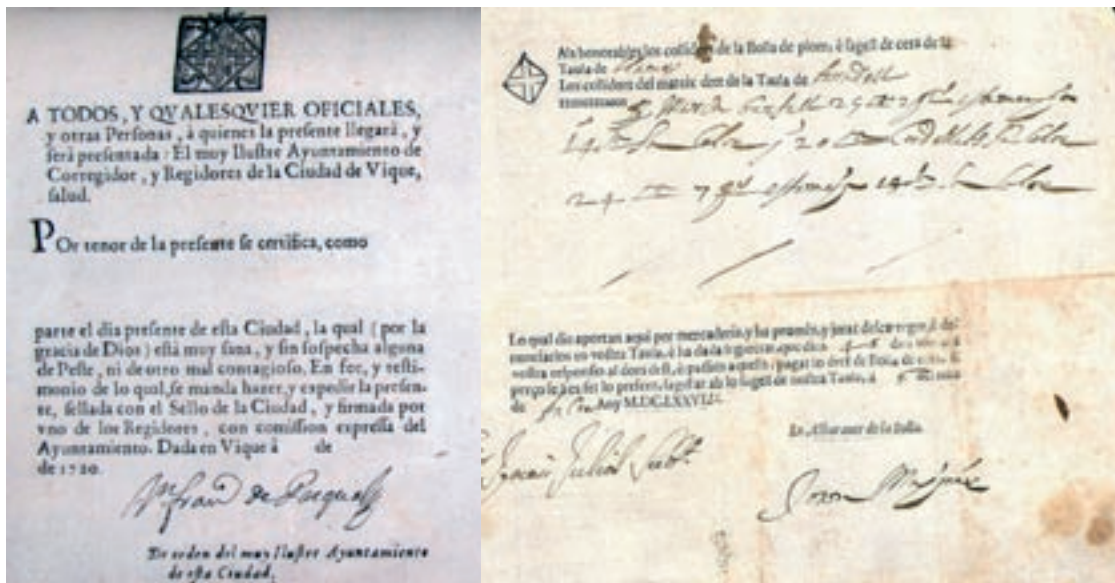
La famosa *Bíblia de Gutenberg* (1449) ha passat a la història com la primera gran fita de la impremta de tipus mòbil creada per l'inventor alemany. Però, i si els llibres no haguessin estat l'única o la principal aportació de la impremta? Aquesta hipòtesi *revolucionària* és la que planteja l'historiador tonenc Xavier Camprubí al llibre *La revolució de la impremta*, que l'editorial valenciana Afers va publicar tot just abans del confinament.

Camprubí planteja que, tant o més importants que els llibres, ho van ser el que s'anomenaven *menuderies*, i que podien incloure des de butlletes fins a llibres per aprendre a llegir (*beceroles*), passant per goigs o romanços. Tot un ventall amplíssim de productes que sortien també de les imprentes, i que l'historiador analitza en un context concret, el de la Catalunya dels segles XVI al XVIII. "Existeix un ús *funcional* de la impremta, que va servir per modernitzar la societat a molts nivells", afirma. El plantejament s'allunya dels paràmetres estrictament culturals i posa la mirada, per exemple, en els papers de tipus administratiu que la impremta permetia produir en grans quantitats i de manera més ràpida que amb l'escripcia manual. "Les lletres de canvi, per exemple, són un producte d'origen medieval, que primer s'escriuen a mà i després s'imprimeixen". O els *albarans de guia*, que servien per justificar que una mercaderia –els teixits– havia pagat els impostos corresponents, l'anomenat *dret de bolla*.

Només entre 1683 i 1685 la Generalitat va fer imprimir més de 12.000 d'aquests albarans. El salt respecte al manuscrit era de quantitat, de rapidesa i també de costos: l'any 1629, el Consell de Cent de Barcelona va fer imprimir més de mil exemplars d'un document relacionat amb l'Estudi General, la Universitat. El manuscrit que es va enviar a la impremta va ser 70 vegades més car que un sol dels exemplars que en van sortir impresos. Camprubí no nega l'impacte dels grans llibres en la cultura, en la circulació d'idees i coneixements. Però les *menuderies* serien "la veritable revolu-

L'historiador Xavier Camprubí, quan va publicar el llibre sobre l'impressor manlleuenc Rafael Figueró

Vic, "sin sospecha de peste" i el tràfec d'un traginer de Taradell

Vic En temps d'epidèmies, com l'actual, la impremta també va ser especialment útil. Existien les anomenades *butlletes de sanitat* en què se certificava que una ciutat estava lliure de pesta, per exemple. El document es podia entregar a l'arribar a una altra ciutat perquè el deixessin entrar dins de les muralles, ja que no encomanaria cap malaltia als residents. Aquest exemple és el d'una butlleta expedida a Vic l'any 1720, a la imatge de l'esquerra. L'Ajuntament certifica que una persona surt de la ciutat "la qual (por la gracia de Dios) está muy sana y sin sospecha alguna de peste ni de otro mal contagioso". Es tractava d'un tipus de salconduit que devia ser molt corrent, on s'anotava el nom del seu portador i, a vegades, fins i tot els seus trets físics. Aquell any s'havia declarat l'anomenada *pesta de Marsella*, un dels darrers grans brots d'aquesta malaltia. A la dreta, un *albarà de guia*, en què els recaptadors del dret de bolla de Taradell justificaven que el traginer Marc Barfull havia pagat l'impost i podia dur un carregament fins a Blanes.

ció". Fins i tot l'Església va utilitzar la novetat: existien les *butlletes de confessar o de combregar*, que en temps de Quaresma –en què era obligatori fer-ho– justificaven que el seu portador havia rebut aquests sagraments.

Un altre producte destacat que sortia de les imprentes eren els llibres per al primer ensenyament. "No eren més que un foli doblat tres vegades, del qual sortien 16 pàgines", diu Camprubí. Una idea de la seva importància

la dona que, a mitjans del segle XVII, l'Ajuntament de Barcelona en feia imprimir

"La impremta va modernitzar la societat en tots els seus àmbits"

30.000 exemplars cada any. A aquests tipus de llibres d'al·fabetització caldria afegir-hi encara els romanços, els

precedents dels actuals diaris que comencen a sortir al segle XVIII, els goigs o fins i tot les estampes, que s'imprimien per milers (només d'uns goigs, els de la Verge de Sant Cugat del Rec de Barcelona, l'impressor Figueró en fa 5.000 a cada tirada). "La impremta va facilitar la modernització de la societat en tots els àmbits", conclou Camprubí, amb un ritme de producció que l'acostava més als processos industrials que als artesanals.

Abadal, un impressor de Moià que no deixa rastre

Tona

J.V.

El gran problema de la producció de *menuderies* de les imprentes és que gairebé no va deixar rastre documental. Totes les butlletes i productes semblants s'utilitzaven per a una determinada funció i es llençaven després, tal com ho fem ara. Però eren la base de la feina de les imprentes, i d'això Xavier Camprubí no en té cap dubte.

Un exemple proper el troba a Moià. A mitjan segle XVII, Pere Abadal funda una impremta que arriba a tenir tres premses, l'any 1684. "No és de les més grans, però tampoc de les petites". I gairebé no es conserva rastre de la seva producció. "Per què hauria tingut tres premses si no hagués estat per fer estampes o altres productes senzills?", es pregunta l'historiador. A Barcelona, existien 12 imprentes, en la mateixa època, però la producció de llibres podia arribar a ser d'una quinzena o una vintena a l'any, com a molt. "Amb això no haurien viscut, tants tallers". És evident, doncs, que hi ha una activitat molt important que cal deduir o que a vegades es troba per casualitat "entremig d'altres llibres". Cita l'escriptor valencià Joan Fuster, que ja ho intuïa: "Ningú no sol conservar un llibre escolar un cop caducat".

FIGUERÓ, DE NOU

La impremta ja va ser objecte del darrer llibre de Camprubí, sorgit de la seva tesi doctoral. En aquest va descobrir la figura del manlleuenc Rafael Figueró, que va ser el principal impressor de Barcelona en el tombant entre els segles XVII i XVIII. Figueró també li serveix com a exemple per a la seva investigació actual. L'any 1704, la Generalitat li encarrega mil còpies d'una carta per enviar a tot Catalunya. Les va fer el mateix dia, i l'endemà un correu entregava les còpies als consellers de Vic. "Això és una mostra que la impremta, en combinació amb el correu, va contribuir a la governabilitat."

MARC SANYE

ARXIU MUNICIPAL DE VIC / UNIVERSITAT POMPEU FABRA